

INNOWACJA PEDAGOGICZNA

„ O czym prawią stare drzewa”

*Płyniesz, Olzo, po dolinie, płyniesz jak przed laty,
Takie same na twym brzegu kwitną wiosną kwiaty.
A twe wody się w swym biegu jeszcze nie zmąciły,
Twoje krople lśnią się w słońcu, jak się dawniej lśniły.
Ale ludzie w swoim życiu zmienili się bardzo,
Zwyczajami, wiarą przodków ledwie że nie gardzą.
I dąb z dębem na twym brzegu jak szumiął, tak szumi,
Lecz wnuk starą mowę dziadów ledwie że rozumie.
Na twym brzegu dawnym śpiewem słowik się odzywa,
A dziś śliczne nasze pieśni ledwie że kto śpiewa.*

Jan Kubisz

*Pielęgnowanie patriotyzmu lokalnego, ukazanie bogatego dorobku Śląska Cieszyńskiego
poprzez wdrożenie programu edukacji kulturalnej i regionalnej w oparciu o legendy i
tradycje regionu Śląska Cieszyńskiego.*

Opracowały: ANNA WOŹNIAK, EWA ZIĘBA

Cieszyn 09.01.2017r.

SPIS TREŚCI

I. Wstęp.....	.....
II. Cele innowacji.....	.....
III. Termin wprowadzenia i okres trwania Innowacji.....	.....
IV. Adresaci innowacji.....	.....
V. Autorzy innowacji.....	.....
VI. Charakterystyka i opis innowacji.....	.....
VII. Procedury osiągnięcia zamierzonych celów oraz rodzaje aktywności – planowane metody i formy pracy.....	.....
VIII. Ewaluacja.....	.....

I. Wstęp

Każdy człowiek ma prawo do pełnego udziału w otaczającym go życiu społecznym i kulturalnym. Osoby niepełnosprawne często nie posiadają w rodzinach dostatecznego wsparcia wychowawczo- edukacyjnego przy jednoczesnym braku dostępu do kultury i sztuki w szeroko rozumianym aspekcie. Bardzo często wiąże się to również z niskim statusem społecznym i ekonomicznym; sytuacja materialna rodziny nie pozwala na finansowanie biletów wstępu do różnorodnych miejsc kultury i tradycji w miejscu zamieszkania i okolicy. W związku z powyższym osoby te mają ograniczony dostęp do aktywnych i opartych na kulturze form spędzania wolnego czasu oraz możliwości korzystania z propozycji kulturalnych. Rzadko mają również sposobność odwiedzania miejsc związanych z historią i tradycją regionu. Ponadto osoby niepełnosprawne intelektualnie wymagają rozwijania umiejętności ukierunkowywania swoich zainteresowań oraz organizowania aktywnych i pożytecznych form spędzania wolnego czasu.

W związku z powyższym integralną częścią kształcenia dzieci i młodzieży niepełnosprawnej powinna być również edukacja regionalna, z której młody człowiek czerpie wiedzę na temat swojej „małej ojczyzny”, poznaje tradycje, zwyczaje, historię, sztukę i kulturę swojego regionu. Bliski związek ze środowiskiem lokalnym, rodziną, znajomość własnych korzeni, zapewnia dziecku poczucie tożsamości i bezpieczeństwa, wynikającego z przynależności do danej grupy społecznej, kulturowej, etnicznej. Jest to podstawa do kształtowania się postaw akceptacji, tolerancji, otwartości oraz zrozumienia dla innych kultur.

Na naszym rodzimym gruncie ciekawą i atrakcyjną formą wdrażania edukacji regionalnej będzie oparcie jej na cieszyńskich legendach. Współczesna rzeczywistość niejednokrotnie uświadamia, że książka jako źródło wiedzy traktowana jest marginalnie, gdyż znacznie łatwiej czerpać wiedzę ze stron internetowych, radia i telewizji. Niestety przekazywane tą drogą treści często zniekształcają obraz świata, pomijają sferę uczuć i podstawowych wartości, podają gotowe rozwiązania, zniechęcając do wysiłku umysłowego, a niejednokrotnie wypaczają obraz świata i ponadczasowych, dobrych wartości i wzorców. Towarzyszy temu brak aktywności twórczej i konstruktywnych sposobów spędzania wolnego czasu, co pozbawia młodzież radości tworzenia, refleksji, przeżywania.

Cieszyńskie legendy będą bazą wdrażania programu edukacji regionalnej, w oparciu o ich treść, młodzież będzie poznawała historię i tradycje Śląska Cieszyńskiego, rodzimą gwarę i symbole. Przygotowywane przez uczniów inscenizacje legend, które prezentować

będą swoim kolegom i koleżankom, pozwolą na utrwalenie tych treści, a jednocześnie będą okazją do rozwijania kreatywności i aktywności twórczej w zakresie przygotowywania rekwizytów i dekoracji do przygotowywanych małych form teatralnych. W ramach innowacji odbywać się będą również wyjścia do miejsc związanych z kulturą i historią regionu, przybliżone zostaną sylwetki ciekawych i zasłużonych mieszkańców regionu, realizowane będą zajęcia artystyczne i kulinarne.

Głównym celem innowacji jest przybliżenie uczniom historii Śląska Cieszyńskiego, jego kultury, obyczajów, rozbudzenie w uczniach poczucia przynależności do regionu oraz rozwijanie zainteresowań i uzdolnień młodzieży, a także wdrażanie do twórczego spędzania wolnego czasu, kształtowanie postaw prokulturowych i prospołecznych.

Realizacja innowacji pomoże młodzieży zyskać bądź ugruntować poczucie własnej tożsamości regionalnej, usprawni jej funkcjonowanie w środowisku społecznym, ale również pozytywnie wpłynie na usprawnianie w zakresie funkcji poznawczych i emocjonalnych. Jest dla nich drogą do uczestnictwa w życiu społecznym i elementem rehabilitacji oraz okazją do przełamania barier w kontaktach z innymi ludźmi.

Innowacja jest poszerzeniem treści podstawy programowej kształcenia dla uczniów z upośledzeniem umysłowym w stopniu umiarkowanym i znacznym w gimnazjum w zakresie tworzenia sytuacji sprzyjających poznawaniu otoczenia, w którym przebywa uczeń (...), oraz umożliwiania uczniowi udziału w różnych wydarzeniach społecznych i kulturalnych w roli odbiorcy i twórcy kultury, uczenia przy tym wyrażania swoich przeżyć i emocji, jak również przybliżania tradycji i obyczajów lokalnych, narodowych, rozbudzania poczucia przynależności do społeczności lokalnej, regionu, kraju, rozwijania zainteresowań (w szczególności muzycznych, teatralnych, tanecznych, śpiewu i sportowych), sprawności manualnej oraz zdolności plastycznych.

Nowatorski charakter innowacji polega na zintegrowaniu działań prowadzących w efekcie do głębszego poznania „swojej małej ojczyzny”, utożsamianiu się z jej kulturą i sztuką, przeżywania jej wytworów kulturalnych poprzez, najpierw poznanie a następnie udział własny w formie stworzenia małych form teatralnych, samodzielne wykonanie elementów inscenizacji, strojów, lalek, a w efekcie do własnego rozwoju w roli twórcy i aktora.

II. Cele innowacji

W planowanej innowacji zakłada się następujące cele:

Głównym celem innowacji jest przybliżenie uczniom historii Śląska Cieszyńskiego, jego kultury, obyczajów, rozbudzenie w uczniach poczucia przynależności do regionu oraz rozwijanie zainteresowań i uzdolnień młodzieży, a także wdrażanie do twórczego spędzania wolnego czasu, kształtowanie postaw prokulturowych i prospołecznych

Cele szczegółowe realizacji zadania to:

- zwiększenie roli kultury i sztuki w procesie edukacji oraz przygotowanie dzieci i młodzieży do aktywnego uczestnictwa w życiu kulturalnym i społecznym
- podnoszenie jakości i upowszechnianie nowoczesnych metod edukacji regionalnej
- rozwijanie zainteresowań artystycznych, wrażliwości na piękno oraz sztukę dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym
- wdrażanie do twórczego i aktywnego spędzania przez dzieci i młodzież wolnego czasu
- wytwarzanie pozytywnych relacji i postaw wobec innych, integracja z grupą rówieśniczą
- kształtowanie poczucia dumy z faktu bycia mieszkańcem regionu
- stymulowanie rozwoju i inspirowanie twórczych działań uczniów, kształtowanie inicjatywy i pomysłowości
- zwiększenie wśród uczestników umiejętności społecznych takich jak: komunikacja, prezentacja, poznanie swoich mocnych i słabych stron
- rozwijanie logicznego myślenia poprzez kształtowanie pojęć
- doskonalenie umiejętności czytania i zapoznawanie z cieszyńską gwarą
- rozwijanie umiejętności prezentacji poznanych utworów za pomocą słowa, gestu, mimiki, ruchu
- rozwijanie zainteresowań czytelniczych jako źródła wiedzy i przeżyć
- kształtowanie umiejętności współpracy
- przełamywanie wewnętrznej tremy podczas wystąpień publicznych

III. Termin wprowadzenia i okres trwania Innowacji

Zajęcia przeprowadzone zostaną przez pedagoga **Ewę Ziębę i Annę Woźniak** w terminie od lutego 2017 do czerwca 2017 r.

IV. Adresaci innowacji

Innowacją pedagogiczną bezpośrednio zostanie objęta młodzież klas gimnazjalnych w zakresie niepełnosprawności intelektualnej w stopniu umiarkowanym, ze sprzężonymi niepełnosprawnościami oraz autyzmem, z różnymi zaburzeniami psychicznymi i fizycznymi, rozwijającymi się równoległe oprócz upośledzenia umysłowego: z autyzmem, epilepsją, wadami postawy, zaburzeniami analizatorów (wzroku, słuchu, ruchu), zaburzeniami emocjonalnymi, zaburzeniami mowy i zachowania oraz z nadpobudliwością psychoruchową uczęszczający do Gimnazjum nr 4 w Zespole Placówek Szkolno -Wychowawczo – Rewalidacyjnych w Cieszynie.

Pośrednio innowacją objęci zostaną również podopieczni Ośrodka Rewalidacyjno-Wychowawczego w Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych w Cieszynie, dzieci ze znaczną i głęboką niepełnosprawnością intelektualną, dla których młodzież będzie przygotowywała inscenizacje cieszyńskich legend.

V. Autorzy innowacji

mgr Ewa Zięba (ur.1978r.) – magister pedagogiki w zakresie edukacji osób z niepełnosprawnością intelektualną, absolwentka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, specjalista wczesnej interwencji i wspomagania rozwoju małego dziecka. Zatrudniona w Zespole Placówek Szkolno – Wychowawczo – Rewalidacyjnym jako nauczyciel w Gimnazjum nr 4, prowadzi grupę edukacyjno – terapeutyczną, naucza funkcjonowania, techniki oraz plastyki. Prowadzi również zajęcia w zakresie wczesnego wspomagania rozwoju.

mgr Anna Woźniak (ur. 1977r.) - magister pedagogiki absolwentka Uniwersytetu Śląskiego i Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, oligofrenopedagog, tyflopädagog, specjalista w zakresie terapii ruchem, choreoterapii i stymulacji polisensorycznej, pedagog w zakresie wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka. W Zespole Placówek Szkolno-Wychowawczo-Rewalidacyjnych naucza w Gimnazjum nr 4 funkcjonowania w społeczeństwie, plastyki oraz techniki. W szkole prowadzi również zajęcia rewalidacyjne oraz zajęcia z zakresu wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka.

VI. Charakterystyka i opis innowacji

Program realizowany będzie na zajęciach funkcjonowania w społeczeństwie, plastyki oraz techniki, w cyklu miesięcznym, poczynając od lutego 2017 roku, a kończąc w czerwcu 2017r. Zajęcia i warsztaty obejmować będą zagadnienia dotyczące: 1) czytania (samodzielnego bądź przez nauczyciela), analizy i interpretacji tekstów legend związanych ze Śląskiem Cieszyńskim, 2) przygotowania małych form teatralnych (w tym: scenografii, lalek lub elementów kostiumów) i realizacji przed wychowankami Ośrodka Rewalidacyjno – Wychowawczego przy Zespole Placówek – Szkolno – Wychowawczo – Rewalidacyjnych w Cieszynie 3) historii regionu, w tym wybitnych dla niego osobowości 4) gwary cieszyńskiej 5) obrzędów typowych dla tego regionu, 6) wizyt i warsztatów w miejscach związanych z historią regionu.

Nauczyciel prowadzący zajęcia, omawiając teksty legend, sięgał będzie po dzieła pisarzy związanych z Cieszynem. Przybliży uczniom ich sylwetki oraz zaprezentuje miejsca z nimi związane. Uczniowie pracować będą metodami aktywnymi. Cykl zajęć zostanie poświęcony na omówienie gwary. Zajęcia edukacyjne oraz warsztaty odbywać się będą w szkole i poza nią. Przeprowadzane będą inscenizacje związane z zagadnieniami realizowanymi w czasie innowacji.

Typ innowacji: metodyczna.

Innowacja bezkosztowa.

Utworki i legendy niezbędne do realizacji innowacji:

- Legenda o Trzech Braciach
- Pustecki
- Ondraszek

- Śpiący Rycerze
- Cieszyńska

PROBLEMATYKA UJĘTA ZOSTAŁA W ZAŁĄCZONYM PROGRAMIE

L.P.	Tematyka	Formy realizacji	Uwagi
1.	Jak powstało nasze miasto	<p>Prezentacja multimedialna dotycząca miasta Cieszyna i historii jej powstania. Przedstawienie legendy „Trzech Braci” – głośne czytanie przez nauczyciela, czytanie przez uczniów. Analiza tekstu poprzez pogadankę. Przygotowanie scenariusza do inscenizacji: wspólne układanie historii według chronologii wydarzeń, przedstawienie i opis postaci, tworzenie dialogów.</p> <p>Wyjście powiązane ze zwiedzaniem miejsc historycznych dla miasta: Studnia Trzech Braci, Wzgórze zamkowe, Muzeum Śląska Cieszyńskiego.</p> <p>Przygotowanie lalek do przedstawienia oraz elementów dekoracji.</p> <p>Inscenizacja: teatr lalek.</p>	Treści i formy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów
2.	„Jestem stela”	<p>Zapoznanie z sylwetkami osób ważnych dla naszego regionu: Gustaw Morcinek w postaci prezentacji multimedialnej.</p> <p>Utworzenie ilustrowanego słownika gwary cieszyńskiej: dopasowywanie ilustracji do etykiet, odczytywanie etykiet, zredagowanie i przygotowanie słownika w formie książki.</p> <p>Wizyta w Muzeum Gustawa Morcinka w Skoczowie – przybliżenie twórczości na podstawie dzieł: „<i>Jak górnik Bulandra diabła oszukał</i>” - baśnie śląskie.</p> <p>Przygotowanie scenariusza do inscenizacji legendy o Pusteckim. Przygotowanie elementów strojów i dekoracji.</p> <p>Inscenizacja: teatr z udziałem aktorów</p>	Treści i formy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów
3.	Bohater z gór	<p>Prezentowanie legendy o Ondraszku – bohaterze z tutejszych gór.</p> <p>Wizyta w Muzeum Adama Małysza – przybliżenie sylwetki mistrza jako współczesnego bohatera i jego osiągnięć oraz zasług dla polskiego sportu.</p>	Treści i formy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów

		Przygotowanie inscenizacji do legendy o Ondraszku – bajkoterapia w formie słuchowiska.	
4.	Walczą nasi, walczą o nas	<p>Przedstawienie legendy „Śpiący Rycerze”. Wizyta w Muzeum 4 Pułku Strzelców Podhalańskich pozwoli młodzieży zapoznać się z umundurowaniem i wyposażeniem oraz dokumentami związanymi z cieszyńskim pułkiem, oraz inne elementy wyposażenia i uzbrojenia polskiego żołnierza w 1939 roku.</p> <p>Wizyta w warsztacie rusznikarskim Jerzego Wałgi- rozmowa z Panem Jerzym pierwszym rzemieślnikiem w historii, który trafił na Krajową Listę Niematerialnego Dziedzictwa Kulturowego UNES, o unikatowej cieszyńce, misternej pracy rusznikarza.</p> <p>Przygotowanie scenariusza do inscenizacji legendy „Śpiący Rycerze”.</p> <p>Inszenizacja – teatr cieni</p>	Treści i formy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów
5.	W kwiatach ukryta historia	<p>Przedstawienie legendy „Cieszynianka”.</p> <p>Wyjście do Łasku Miejskiego w poszukiwaniu unikatowej rośliny.</p> <p>Warsztaty artystyczne plastyczno – techniczne „Cieszynianka”. Warsztaty graficzne w Muzeum Drukarstwa w Cieszynie.</p> <p>Konkurs na najlepszą pracę plastyczną.</p>	Treści i formy dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów

W ramach realizacji innowacji zostaną przeprowadzone wyjścia do następujących instytucji:

- Muzeum Drukarstwa w Cieszynie
- Wyjście do Muzeum Śląska Cieszyńskiego
- Wizyta w Muzeum 4 Pułku Strzelców Podhalańskich
- Wizyta w Muzeum Gustawa Morcinka w Skoczowie
- Wizyta w warsztacie rusznikarskim Jerzego Wałgi

VII. Procedury osiągnięcia zamierzonych celów oraz rodzaje aktywności – planowane metody i formy pracy

Poniższe procedury zgodnie z założonymi celami pozwolą na zrealizowanie innowacji „**O czym prawią stare drzewa**” - metody i formy

- zajęcia realizowane będą w pracowniach szkoły, klasach oraz w salach Ośrodka Rewalidacyjno - Wychowawczego
- wycieczki edukacyjne do różnych miejsc związanych z kulturą i historią regionu
- czytanie i analiza legend
- prezentacje multimedialne dotyczące wytworów kultury związanych z regionem
- przybliżenie sylwetek ciekawych mieszkańców regionu: Gustawa Morcinka, Jerzego Wałgi
- tworzenie inscenizacji poprzez stworzenie scenariusza, podział na role
- ćwiczenia w mówieniu
- odgrywanie ról w zabawach parateatralnych: posługiwanie się mową, mimiką, gestem i ruchem, rekwizytami
- zajęcia plastyczno – techniczne: przygotowanie dekoracji, lalek, elementów kostiumów
- ekspozycje w postaci przygotowanej gazetki tematycznej
- utworzenie ilustrowanego słownika gwary cieszyńskiej
- konkursy wiedzy i quizy na temat kultury i z zakresu znajomości gwary
- konkurs plastyczny

Przewidywanymi efektami będą:

- Udział młodzieży w atrakcyjnej formie edukacji regionalnej i kulturalnej
- Aktywny udział uczniów w życiu kulturalnym poprzez wyjścia do kina, teatru, muzeów
- Uważliwanie uczniów na tradycje i zwyczaje naszego regionu
- Wzmocnienie więzi z regionem przez poznawanie jego uroków, osiągnięć i tradycji
- Udział w warsztatach artystycznych - rozwijanie zainteresowań artystycznych, wrażliwości na piękno oraz sztukę dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym, utrwalenie ciekawostek i symboli regionu
- Udział w warsztatach literackich- rozwijanie umiejętności czytania oraz czytania ze zrozumieniem, wdrażanie do poznawania regionalnej twórczości literackiej
- Prezentacja ciekawych postaci zasłużonych dla regionu
- Integracja z grupą rówieśniczą

- Propagowanie i wdrażanie do ciekawego, kulturalnego i aktywnego spędzania czasu wolnego
- Odnajdywanie wartości, jaką stanowi wspólnota lokalna i jej kultura w życiu człowieka
- Prezentowanie własnego regionu i jego walorów
- Działanie na rzecz ochrony regionalnego dziedzictwa kulturowego
- Udział w lokalnych inicjatywach kulturalnych

VIII. Ewaluacja

EWALUACJA PROGRAMU

Podczas trwania cyklu program poddany zostanie ewaluacji.

Narzędzia ewaluacji: 1) konkursy wiedzy, 2) quiz „Mistrz gwary cieszyńskiej”, 3) projekty edukacyjne w formie inscenizacji małych form teatralnych, 4) ilustrowany słownik gwary, 5) konkurs plastyczny

Zmiany jakim podlega nasz świat nakładają nowe obowiązki na edukację. Priorytetowym zadaniem szkoły jest zwrócenie uwagi na naszą tradycję, historię oraz wytworzenie silnego poczucia przynależności do rodziny, do „małej ojczyzny”, do narodu i państwa. Świadomość naszej kultury narodowej - bogactwa tkwiącego w folklorze, tradycji, sztuce - może być szansą na zachowanie własnej tożsamości w trudnych procesach globalizacji świata, naszego miejsca w Zjednoczonej Europie. Tak więc swoją "wędrówkę" ku światu dziecko rozpoczyna od "małej ojczyzny", którą zna dobrze, ponieważ widzi ją codziennie, dzięki temu jest mu bliska, swojska i bezpieczna.

Regionalizm jest elementem wychowania patriotycznego dzieci i młodzieży. Stanowi podstawę kształtowania postaw patriotycznych młodego pokolenia, jego osobowości pod względem intelektualnym i emocjonalnym. Rozbudzanie więzi emocjonalnej uczestnika innowacji z miejscem własnego urodzenia da mu poczucie więzi międzypokoleniowej i świadomości trwania Ojczyzny, jej przeszłości, teraźniejszości i przyszłości.

Bibliografia:

Robert Danel, Słownik bohaterów podań i legend Śląska Cieszyńskiego, Biblioteka Miejska w Cieszynie 2006